

Sprog i Praksis

- på tværs i den højt specialiserede specialundervisning (DTHS).

Resume

Projektet udvikler en fælles sproglig og begrebsmæssig referenceramme i DTHS med udgangspunkt i Hvidbog 2.0. Den fælles referenceramme indarbejdes i en generisk skabelon for revidering og udarbejdelse af DTHS God praksis vejledninger. Skabelonen skal omfatte kvalitetselementer, der er kendetegnende for en højt specialiseret praksis.

Skabelonen pilotafprøves og kvalitetssikres konkret gennem anvendelse på revidering af God praksisbeskrivelser på 3 indsatsområder.

Projektet genererer på sigt en styrket kommunikation internt og eksternt i DTHS, og for berørte personer større ensartethed og afstemthed på tværs af DTHS-indsatser.

Projektets baggrund

DTHS er en landsdækkende paraplyorganisation af institutioner, der leverer specialpædagogiske og rehabiliterende indsatser for personer med funktionsnedsættelser på det kommunikative område (vanskeligheder med tale, høre, syn, kommunikation). DTHS repræsenterer 39 kommunale, regionale og landsdækkende institutioner, typisk kommunikationscentre eller specialundervisningscentre for voksne. Alle enheder i Danmark, der udbyder specialiseret kommunikationsundervisning-/rehabilitering er i praksis medlemmer af DTHS. Institutionerne leverer på landsplan årligt rehabiliterende indsatser til estimeret 40.000 personer, der har væsentlig nedsat funktionsevne på primært det kommunikative eller kognitive område.

Det specialiserede kommunikationsområde spiller en vigtig rolle for at komme godt i mål med nogle af de store samfundsudfordringer, så personer med funktionsnedsættelser kan leve selvstændigt og aktivt uden at trække på de sparsomme ressourcer på sundheds- og velfærdsområderne.

Vi ser dog flere væsentlige udfordringer/problemfelter på området:

1. Meget forskellig kommunal praksis, serviceniveau og organisering: organiseringen af området spænder fra store regionale eller fælleskommunale institutioner, der håndterer alle specialer, til mindre kommunale enheder med et enkelt specialiseringsområde, der indgår som mere eller mindre integreret i eksempelvis social-/velfærdsområdet i kommunerne.
2. Udfordringer med at fastholde og udvikle højt specialiserede indsatser til de små målgrupper. Central eller regional koordination af dette finder ikke sted. I et vist omfang har DTHS, hvad de faglige indsatser angår, udarbejdet God Praksis vejledninger for området. Ligeledes faciliterer DTHS en række faglige netværk til vidensdeling på landsplan. Men generelt findes ikke officielle standarder eller normer for indsatserne på området.
3. Udfordringer med at opretholde faglig bæredygtighed til især de meget specialiserede opgaver, eksempelvis til sjældent forekommende lidelser/vanskeligheder eller til meget små målgrupper. Til illustration af dette er antallet af medlemsinstitutioner i DTHS gennem de seneste 15 år steget fra ca. 15 til i dag 39.

4. Forskellige finansieringsformer (takststyring, rammestyring, abonnementsordning) påvirker tilbuddenes tilgængelighed og visiteringen til tilbuddene.
5. Lovgrundlag og sammenhæng mellem sektorer. Lovgrundlaget er formelt set Lov om specialundervisning for voksne, suppleret med indsatser under Serviceloven (hjælpe midler), Sundhedsloven og Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats. Størstedelen af indsatserne på tale-, høre-, synsområderne er rehabiliterende indsatser umiddelbart efter behandling i det regionale sundhedssystem, fx følger efter blodprop/hjerneblødning, hørenedsættelse, øjensygdomme mv. En stor del af disse indsatser genoptages eller fornyes efter behov i et livslangt perspektiv. Indsatserne på kommunikationsområdet ligger således tæt på indsatserne i det regionale sundhedssystem, ligesom der på kommunalt niveau er tæt samspil med relevante ydelser på det sociale område og, for erhvervsaktive, på arbejdsmarkedsområdet. Det kan problematiseres, om Lov om specialundervisning for voksne i nutidens Danmark i tilstrækkelig grad sikrer og giver mulighed for, at personer i målgruppen modtager de ydelser på kommunikationsområdet, som de har behov for, på relevant specialiseringsniveau, samt om samspillet mellem Lov om specialundervisning for voksne og andre lovgivninger i tilstrækkelig grad tilgodeser såvel personernes behov for relevant indsats som kommuner og regioners behov for en omkostningseffektiv opgaveløsning.
6. Det specialiserede kommunikationsområde indgår ikke eksplicit i "Afrapportering af evalueringen af det specialiserede socialområde" i forhold til specialeplanlægning. Der mangler på kommunikationscenterområdet således stillingtagen til, om alle indsatser skal kunne leveres lokalt, eller om eksempelvis særlige ressourcecentre – for at sikre faglig bæredygtighed og udvikling af ekspertise omkring højt specialiserede indsatser – skal tillægges ansvar for varetagelse af visse ydelser, eksempelvis til sjældent forekommende lidelser/vanskeligheder eller til meget små målgrupper.

Samlet adresserer udfordringerne i ovenstående mulighederne for at etablere

- Faglig bæredygtighed,
- Organisatorisk bæredygtighed
- Økonomisk bæredygtighed

Disse er tæt forbundne bærende forudsætninger for at sikre

- Høj faglig kvalitet for personer med komplekse behov
- Effektiv drift
- Faglig og teknologisk udvikling

Projektets Ide - Hvorfor er projektet vigtigt?

En afgørende overordnet forudsætning for at arbejde med ovenstående udfordringer er etablering af en fælles sproglig og begrebsmæssig ramme på tværs af indsatser og institutioner.

Vi har i DTHS de seneste år i flere sammenhænge erfaret at ord og begreber i den specialiserede praksis opleves og anvendes forskelligt både internt og eksternt. Dermed skabes barrierer for udvikling og samarbejde internt og eksternt.

Senest konkluderedes det i rapporten "[Kortlægning af det specialiserede kommunikationsområde i Region Syddanmark](#)", Implement s. 9.:

"I tilknytning til ovenstående anbefales det at igangsætte et fagligt udviklingsarbejde med henblik på at etablere en fælles strukturel begrebsdannelse om målgrupper, kompetencer, ydelser og indsatser samt forløbstyper. Det skal ses i lyset af, at undersøgelsen har afdækket, at der ikke findes et operationaliseret fælles sprog blandt fagprofessionelle, og at det derfor ikke er muligt at have indsigt i forskelle og ligheder i aktivitet, tilbud og kvalitet på tværs af kommuner og kommunikationscentre."

Se note sidst i dokumentet for yderligere baggrundserfaringer¹.

Hvidbog om Rehabilitering 2.0 er rammesættende for fælles sprog og begreber på tværs af indsatser og sektorer.

I DTHS ønsker vi derfor med udgangspunkt i Hvidbog om rehabilitering 2.0 at etablere og implementere fælles sprog internt i DTHS, og dermed skabe et fælles udgangspunkt i DTHS for faglig dialog internt og eksternt med myndigheder (kommunale, regionale, statslige) eller samarbejdspartnere (sundheds-, social- og arbejdsmarkedsområderne) i de rehabiliteringsindsatser for de borgere/patienter/-elever/klienter/personer, som vi møder på kommunikationscentrene.

DTHS har gennem årene udviklet en række God praksis vejledninger, der de kommende år står for en revision. Den sproglige og begrebsmæssige ramme som skitseret i ovenstående ønskes afspejlet i revisionen af God praksis vejledningerne.

Vi ønsker således, at projektet dels udvikler en fælles overordnet sproglig og begrebsmæssig ramme på tværs, og dels udvikler en tværfaglig sproglig og begrebsmæssig generisk skabelon for beskrivelse af højt specialiseret praksis (en videreudvikling af God praksis).

Formål, herunder hvordan projektet understøtter videnudvikling i DTHS.

Det overordnede formål med projektet er:

- at etablere og implementere en fælles sproglig og begrebsmæssig ramme på tværs om de opgaver, vi løser for personer med særlige behov bl.a. med henblik på at beskrive faglige kompetencer, kvalitet og resultatopfølgning i en ramme for højt specialiseret rehabilitering, som nødvendigt grundlag for:
 - A. kvalitetssikring af de højt specialiserede rehabiliterende indsatser
 - B. samarbejde og udvikling tværfagligt og på tværs af DTHS' institutioner
 - C. samarbejde med eksterne aktører indenfor andre områder
 - D. statistik/resultatopfølgning for det samlede DTHS-område
- Projektet rammesætter sprog og højt specialiseret praksis på DTHS-institutioner i et "Hvidbog om rehabilitering 2022"-perspektiv gennem:

- A. formulering/nytænkning af centrale "ord og begreber" for indsatser, målgrupper, interessenter mv. i kommunikationscentrenes arbejde med afsæt i Hvidbogens 5 anbefalinger:
1. Den enkelte persons behov, håb, ressourcer og hele livssituation skal danne afsæt for al aktivitet i rehabilitering.
 2. Styrk fokus på personer med særlige behov, herunder blandt andet sårbare grupper, børn og pårørende
 3. Styrk den faglige kvalitet gennem forskning, vidensbasering, systematisk dataindsamling, monitorering og fælles nationale beskrivelser af rehabiliteringskompetencer
 4. Styrk koordinering og sammenhæng på tværs af lovgivning, forvaltningsområder og fagområder
 5. Hvidbogens indhold og anbefalinger operationaliseres og monitoreres – der etableres en tænketank¹
- B. udvikling af en generisk skabelon for revision og nyudvikling af god praksis beskrivelser i en højt specialiseret praksis på tværs af de rehabiliterende indsatser i DTHS. Skabelonen angiver rammerne for udredning, intervention og resultatopfølgning og angiver en fælles sproglig og begrebsmæssig referenceramme.
- C. afprøvning og kvalitetssikring af skabelonen på 3 udvalgte indsatsområder i henholdsvis tale-, høre- og synsområdet.
- D. udvikling implementeringsstøtte for DTHS-institutioner

Projektets målgrupperelaterede forventede resultater.

- Resultater i forhold til DTHS' institutioner samt samarbejdspartnere (kommuner, regioner mv.):
 - Styrket kommunikation om DTHS' institutionernes opgaver og indsatser
 - Bedre afstemt sprog til beskrivelse af rehabiliterende indsatser i DTHS-regi
 - Bedre afstemt sprog ift. kvalitetssikring af indsatser i DTHS-regi
 - Bedre afstemt sprog ift. Internt samarbejde i DTHS-regi
 - Bedre afstemt sprog ift. DTHS-institutionernes eksterne samarbejdsrelationer
 - Bedre afstemt sprog ift. Indsamling af statistik og resultatopfølgning i DTHS-regi
 - Opdatering af God Praksis vejledninger i et nyt "højt specialiseret rehabilitering" perspektiv.
- Resultater i forhold til personer med behov for rehabilitering i DTHS-regi:
 - Personers individuelle omstændigheder, håb og drømme danner i højere grad afsæt for indsatser i DTHS-institutioner.
 - Personer bliver i højere grad set, hørt og inddraget
 - Personer oplever en højere grad af ensartethed og afstemthed på tværs af DTHS-indsatser og -institutioner.
 - Personer opnår mere aktive, selvstændige og deltagende liv

¹ Det primære fokus er punkterne 1 – 4. Pkt. 5 forventes ikke at være en del af projektet. Dette punkt indgår i det videre arbejde i DEFACTUM vedr. implementering af Hvidbogen.

Projektets konkrete leverancer

- Formidlede, strukturerede og eksternt kvalificerede begrebsafklaringer
- Generisk skabelon for God praksis-vejledninger
- Nye eller nyreviderede God praksis-vejledninger, som er fleksible i brug
- Guide til implementering af fælles sprog i DTH
- Adgang til Implementeringsstøtte for DTHS-institutioner
- Projektevaluering (rapport og formidling)

Projektets aktiviteter – hvordan?

Projektet inddeles i 4 hovedaktiviteter, hvoraf de 3 primære aktiviteter - A-C nedenfor – er sekventielle, mens D, der omhandler implementering af sprog og begreber i DTHS-institutionerne hos ledelse og medarbejdere udvikles som opfølgning på A-C.

De 4 hovedaktiviteter vil være:

- A. Udvikling af fælles begrebsoversigt og -forklaring
 - Inddragelse af alle relevante kilder
 - Udvikling af prototype af oversigten i arbejdsgruppe med repræsentation af tale, høre og syn
 - Kvalificering i DTHS-institutioner, som repræsenterer tale, høre og syn
 - Ekstern kvalificering hos interessenter og videnspersoner
- B. Udvikling af generisk skabelon for God praksis-vejledninger
 - Inddragelse af alle relevante kilder
 - Udvikling af prototype af skabelonen i arbejdsgruppe med repr. af tale, høre og syn
 - Afprøvning og kvalificering i DTHS- institutioner, som repræsenterer tale, høre og syn
- C. Revidering (pilot)af God praksis-vejledninger ud fra skabelon
 - Udvikling af prototyper i arbejdsgrupper på hver af de tre pilotområder tale, høre og syn
 - Afprøvning og kvalificering i DTHS- institutioner, som repræsenterer tale, høre og syn
 - Ekstern kvalificering hos interessenter og videnspersoner
- D. Implementeringsstøtte
 - Udvikling og kvalificering af implementeringsguide
 - Udvikling og kvalificering af koncept for implementeringsstøtte
 - Levering af implementeringsstøtte

Projektforløb i hovedpunkter – tidslinje

Projektet forventes at forløbe over en 2-årig periode, med hovedaktiviteterne i 2023/2024, som skitseret nedenfor:

1. 2. halvår 2023
 - Endelig projektbeskrivelse
 - Projekttidsplan
 - Formering af styregruppe
 - Beskrivelse af arbejdsgrupper
 - Referencegrupper internt/eksternt

- Delprojekt A opstartes med udarbejdelse af specifik projektplan dannelse af arbejdsgrupper, referencegrupper, mødeplan mv.
2. 1. halvår 2024
 - Delprojekt A gennemføres og afsluttes
 - Delprojekt B opstartes med udarbejdelse af specifik projektplan, dannelse af arbejdsgrupper, mødeplan mv.
 3. 2. halvår 2024
 - Delprojekt B gennemføres og afsluttes
 - Delprojekt C opstartes med udarbejdelse af specifik projektplan, dannelse af arbejdsgrupper, mødeplan mv.
 - Delprojekt D påbegyndes
 4. 1. halvår 2025
 - Delprojekt D afsluttes og går i drift
 - Projekt rapport færdiggøres og formidles
 - Flere god praksis vejledninger startes op som opfølgning på projektet

Projektets ressourcer

Projektets ressourcer er opdelt i interne og eksterne ressourcer i form af træk på personer med tid, viden og kompetencer:

Interne

-
- Projektets styregruppe: Forretningsudvalget
- Projektleder: Organisationskonsulent
- Sparringsgruppe – forretningsudvalget
- Arbejdsgruppe(r): Ledere og faglige medarbejdere fra DTHS-institutioner
- Referencegrupper: ledere og faglige medarbejdere

Eksterne

- Evt. proceskonsulent
- Referencegruppe bestående af videnshavere fra styrelser, vidensinstitutioner, samarbejdspartnere m.fl.
- Referencegruppe udpeget af relevante brugerorganisationer i forhold til de faglige godpraksis vejledninger, der udvikles i projektets 3. del.

Økonomi

Generalforsamlingen har besluttet at afsætte kr. 375.000 i 2023 og 400.000 i 2024. Ubrugte midler kan overføres til efterfølgende år

Udarbejdet af DTHS projektgruppe:

- Niels Petterson, CSU Slagelse
- Trine Tangsgaard, DTHS FU, CSV København
- Dorte With, Center for Specialrådgivning Aarhus
- Kenneth Hartmann, Institutet for Blinde og Svagsynede
- Kathrine Anderskou, DTHS FU, Center for Kommunikation, Herning
- Per Nielsen, DTHS FU, Synscentralen Vordingborg
- Hanne Bachmann, Kommunikation og Hjælpebidler Esbjerg
- Karen Sørensen, ViSP Næstved
- Nanette Borges, CKV Odense
- Signe Petersson, CSU Slagelse
- Kristian Mainz, Kommunikationscentret Region Hovedstaden
- Berit Houmølle, Synscenter Refsnæs
- Jan Hoedt, DTHS organisationskonsulent

¹ Eksempler på konsekvenser af manglende fælles sprog og begreber:

Internt har vi i [Lovende praksis projektet](#) oplevet, at medarbejdere med forskellig faglig baggrund ikke har fælles referenceramme i ord og begreber. Dette opleves særligt i forbindelse med etablering af tværfaglige fora ved indsatser, der kræver et bredt tværfagligt samarbejde på institutionerne, og bliver således en barriere for faglig udvikling m.v.

Samme problematik gør sig gældende eksternt i forbindelse med samarbejdet med National Koordination, Socialstyrelsen, hvor eksempelvis den årlige høring på social og specialundervisningsområdet anvender en social-faglig begrebsramme, der ikke forstås entydigt i en specialundervisningspraksis, som i DTHS, og dermed resulterer i upræcise tilbagemeldinger.

Endelig er Lovgivningen og dermed begrebsrammen i Lov om Specialundervisning for Voksne og tilhørende vejledning ikke opdateret siden 2009, og afspejler derfor ikke udviklingen på det specialiserede undervisningsområde, hvor DTHS' institutionerne for nuværende løser opgaver på flere lovgivningsområder, og er organiseret i mange forskellige organisatoriske rammer i kommuner og regioner.